

Resultatrapport 2022: Nationellt prov i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6

Johan Carlström och Sebastian Mayer

Inledning

Det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6 2022 (np 2022) konstrueras av en provgrupp vid Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. Delar av np 2022 är ett återanvänt prov där texter och uppgifter satts samman från i huvudsak två tidigare nationella prov, nämligen np 2019 och np 2020.

Det nationella provet utformas utifrån kursplanens syfte och centrala innehåll, och bedömningen utgår från dess kunskapskrav. Texter och provuppgifter prövas ut i många olika skolor i landet. Inledningsvis finns i denna rapport information om provets sammansättning och provinstitutionens insamling av elevprestationer. Därefter följer en sammanfattande redogörelse om provets konstruktionsprocess. De avslutande två avsnitten tar upp och kommenterar resultat av np 2022, samt resultat av den lärarenkät som medföljde provet. Terminologin följer Lgr 11 eftersom provet genomfördes då denna kursplan fortfarande gällde. Inställda prov i samband med pandemin har medfört att jämförelser ibland görs med provet 2019, ibland med 2020.

Provets sammansättning

Temat för 2022 års nationella prov i årskurs 6 var *på nytt spår*. Provet består av fem delprov:

- Delprov A prövar elevens muntliga förmåga genom momenten *redogörelse* och *samtal*. Det muntliga delprovet prövar elevernas förmåga till redogörelse och kommunikation samt samtal och interaktion, enligt kursplanen. Denna modell användes även i proven 2012–2020.

Redogörelsen förbereds på lektionstid och framförs sedan vid provtillfället. Till stöd har eleverna en instruktion som tydligt pekar ut vilket innehåll redogörelsen ska ha samt ger stöd för redogörelsens struktur.

Samtalet förbereds inte. Det utgår från textuppläsningar från usb, till vilka eleverna får diskussionsfrågor som samtalsunderlag. Text och frågor ska tillsammans skapa en gemensam grund för samtal. Det är elevernas förmåga att bidra till och upprätthålla samtalet som bedöms. Flertalet diskussionsfrågor öppnar därför upp mot att eleverna får uttrycka sina åsikter och dela med sig av sina tankar snarare än att de ska återge specifika delar av texten.

- Delprov B1 och B2 prövar elevens förmåga att läsa och förstå olika typer av text (berättande text och sakprosa). Delprov B1 består i provet 2022 av två utdrag ur skönlitterära ungdomsböcker, medan delprov B2 innehåller två artiklar och en faktatext. Dessutom finns det i delprov B2 två övergripande uppgifter som omfattar hela texthäftet, där tre dikter samt alla bilder ingår. Delprov B1 och B2 förbereds inte. Delproven ska pröva både avkodning och läsförståelse och genomföras på ett likvärdigt sätt för alla elever.

- I delprov C1 och C2 prövas elevernas förmåga att skriva olika texttyper med begripligt innehåll, fungerande struktur och språklig variation. Eleverna ska också prövas i grundläggande språkregler och formuleringsförmåga enligt kursplanerna. Delprov C1 prövar elevernas förmåga att skriva berättande text medan delprov C2 prövar sakprosaskrivande. Inom sakprosaskrivandet varierar mellan åren texttyperna argumenterande, beskrivande, förklarande och instruerande text. Delproven förbereds inte utan ska pröva elevernas faktiska skrivförmåga vid skrivtillfället och genomföras på ett likvärdigt sätt för alla elever.

Under processen med att sätta samman provets olika delprov läggs mycket arbete på att elevmaterialen, såväl texthäftet som uppgiftshäftena, ska passa målgruppen. Förutom arbete med uppgifters och texters innehåll och språk handlar det om allt från typsnitt och textstorlek till dispositionen mellan bild och text samt att illustratörer tar fram bildunderlag till de skönlitterära texterna. Grunden för detta arbete är de omfattande utprövningar som genomförs samt såväl interna som externa granskningar.

Insamling

I anslutning till genomförandet av det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6 ombeds lärarna att besvara en enkät om olika aspekter på provets utformning och genomförande. Totalt har 395 lärare besvarat 2022 års enkät vilket är en minskning i jämförelse med 2019 då 519 lärare besvarade motsvarande enkät. I 2020 års prov besvarades enkäten av 170 lärare. Svartsbenägenheten detta år påverkades sannolikt av att skolorna på grund av pandemin inte var tvungna att rapportera in elevresultat samt svara på enkäten. Av de 395 lärarna som besvarade årets enkät undervisar 149 i svenska som andraspråk. Majoriteten av de lärare som undervisar i svenska som andraspråk undervisar även i svenska.

Lärarna ombeds även att skicka in elevlösningar efter det skarpa provgenomförandet efter ett visst urvalssystem. Resultaten i denna rapport bygger på de 1500 elevlösningar som har registrerats efter provet 2022. Av dessa elever följer 1000 kursplanen i svenska och 500 kursplanen i svenska som andraspråk. Resultatredovisningen innehåller resultat på delprovsnivå, sammanvägt provbetyg samt information om terminsbetyg ht 2021.

Ett annat sätt för provgruppen att få synpunkter på genomförda prov är när lärare hör av sig med frågor per e-post och telefon i samband med provets genomförande. De vanligaste frågorna gällde genomförande och anpassning av delproven samt frågor om bedömning av de olika delprovens uppgifter. Antalet frågor från lärare har under de senaste åren minskat.

Konstruktionsprocessen för provet

Konstruktionen av provet tar sin utgångspunkt i ett övergripande tema som inspirerar till urvalet av textunderlag och konstruktionen av uppgifter. Fortlöpande under processen vägs validitets- och reliabilitetsaspekter in, och hänsyn tas till exempel till genomförande, autenticitet och interaktivitet samt etiska aspekter.

Delprov A

Till momentet *redogörelse* konstrueras inledningsvis två uppgifter. Efter intern granskning väljs ett av ämnena ut för utprövning i klass. Denna utprövning håller provkonstruktörerna i själva och den genomförs med cirka 100 elever. Inför utprövningen har eleverna förberett sig tillsammans med sin lärare. Till momentet *samtal* tas fem olika textunderlag fram. Målet är att texterna ska vara av lagom längd, ha ett varierat innehåll som intresserar eleverna, och även lämpa sig för konstruktion av diskussionsuppgifter. De inlästa textutdragen utgör den gemensamma grunden för elevernas samtal men samtalen utgår sedan från diskussionsfrågor som eleverna får läsa upp för varandra. Frågorna har sin utgångspunkt i teman som finns i texten men har snarare en generell än textnära karaktär. Detta eftersom momentet varken är ett hörförståelse- eller ett minnestest. Samtalsmomentet och redogörelsemomentet prövas vanligen ut vid samma tillfälle. Efter utprövningen besvarar både lärare och elever en enkät där de lämnar sina synpunkter på underlaget.

Delprov B1 och B2

Läsförståelseproven grundar sig på textunderlag från dels skönlitteratur, till exempel noveller eller romanutdrag, dels sakprosatexter, till exempel tidningsartiklar och faktatexter som passar åldersgruppen. En mängd texter samlas in, läses och diskuteras innan ett urval görs. När lämpliga textunderlag finns startar uppgiftskonstruktionen. De texter och uppgifter som sedan prövas ut i det första skedet är något fler än det antal som i slutänden utgör det skarpa provet.

Parallellt med framtagandet av texter och uppgifter sker rekrytering av lärare och elever som kan utföra utprövningarna. Dessa sker sedan i tre huvudsakliga omgångar.

Inledande utprövningarna 1 och 2 fastställer vilka uppgifter som fungerar bäst. Här görs revideringar av uppgifter utifrån en kvalitativ och kvantitativ analys. I bearbetningen tar provgruppen hänsyn till faktorer som hur uppgiften fungerar statistiskt, samt lärares och elevers synpunkter.

Utprövning 3 är den till deltagande skolor och elevantal största utprövningen. Uppföljningen baseras på statistiska värden för uppgifters reliabilitet och svårighetsgrad inför urval till och sammansättning av ett prov. Information om elevernas höstterminsbetyg samlas också in.

I inledande utprövning 1 och 2 är minimiantalet elever som ska lösa varje uppgift 100 medan det i statistisk utprövning 3 bör vara 250–300 elever för att skapa stabila statistiska beräkningar.

Resultat och underlag granskas fortlöpande internt av provgruppen men också av de experter som är kopplade till konstruktionsarbetet. Inför utprövning 3 granskas uppgifterna och bedömningsanvisningarna av en referensgrupp bestående av verksamma lärare.

När samtliga utprövningar och granskningar genomförts tas kravgränserna för läsförståelseprovet fram och fastställs med hjälp av en referensgrupp bestående av verksamma lärare.

Delprov C1 och C2

Skrivproven tar sin utgångspunkt i det övergripande temat och följer sedan den utarbetade modell som togs fram till provet 2013 och som därefter utvecklats. Ett flertal skrivuppgiftsförslag tas fram, diskuteras och processas. Kvar blir ungefär 4 skrivuppgifter som prövas ut. Rekryteringen av utprövande lärare och elever sker samtidigt för läs- och skrivproven. Skrivproven prövas sedan ut i tre omgångar. De omfattande utprövningarna av skrivuppgifterna syftar till att kontrollera hur olika elevgrupper förstår uppgifterna och att uppgifterna kan generera texter på olika kvalitetsnivåer. Efter utprövning 1 sällas eventuellt mindre fungerande uppgifter bort och de fungerande uppgifterna förbättras till exempel med avseende på innehåll och formuleringar.

Materialet granskas internt av provgruppen och expertgranskning sker också under hela processen. Efter utprövning 3 hålls ett referensgruppsmöte med lärare, vilkas uppgift framför allt är att bedöma och kommentera ett urval av elevtexterna. Ett antal av dessa elevtexter väljs sedan ut för att fungera som så kallade benchmarktexter, vilka ingår i det bedömningsunderlag som skickas till skolorna i samband med provgenomförandet.

Provresultat med kommentarer

Då det nationella provet så långt som möjligt ska kunna sägas vara likvärdigt över tid, är det värdefullt att analysera vilka likheter och skillnader som framkommer vid en jämförelse av två i tid näraliggande prov. Denna rapportens resultatdel utgår från 2022 års insamlade elevlösningar samt den statistik som tagits fram utifrån dessa. Jämförelser görs i första hand med det nationella provet 2019 (np 2019) men i vissa fall också med np 2020. Jämförelser med 2020 års prov kan vara något osäkra eftersom urvalet av elevmaterial eventuellt påverkades av Skolverkets beslut om att inte samla in elevresultat på nationell nivå (SCB:s insamling) på grund av pandemin. Jämförelser mellan de olika provversionerna kan trots detta vara intressanta då eleverna har löst till exempel samma berättande skrivuppgift eftersom det delprovet återanvänts.

I tabell 1 redovisas betyg på de olika delproven och det sammanvägda provresultatet för ämnena svenska respektive svenska som andraspråk. Förutsättningen för att ett sammanvägt provbetyg ska kunna ges är att samtliga delprov är genomförda. Dessutom redovisas terminsbetyg för höstterminen 2021.

Tabell 1. Np 2022. Betygsfördelning samtliga delprov uppdelat på ämne och sammanvägt provbetyg np 2022 samt terminsbetyg ht 2021 i procent.

	A	B	C	D	E	F	Totalt
Svenska							
Delprov A	12,3	23,0	25,8	18,7	15,5	4,7	100
Delprov B1–B2	9,8	18,5	21,5	22,0	17,1	10,9	100
Delprov C1	7,9	10,9	21,0	22,5	25,4	12,2	100
Delprov C2	11,5	16,2	22,5	21,2	19,7	9,0	100
Delprov C1–C2	3,5	13,7	22,6	23,5	25,1	11,6	100
Sammanvägt provbetyg np 2022	3,2	17,6	26,3	25,7	20,0	7,3	100
Terminsbetyg ht 21	3,3	13,9	22,8	23,3	20,9	6,4	90,6*
Svenska som andraspråk							
Delprov A	3,9	9,2	19,5	22,7	32,8	11,9	100
Delprov B1–B2	1,4	2,4	11,2	18,8	20,8	45,4	100
Delprov C1	1,8	4,6	12,7	18,7	34,5	27,7	100
Delprov C2	4,4	7,1	16,9	17,7	29,4	24,4	100
Delprov C1–C2	0,6	4,5	10,5	23,7	32,3	28,4	100
Sammanvägt provbetyg np 2022	0	2,1	12,2	22,9	36,6	26,2	100
Terminsbetyg ht 21	0,04	2,2	9,6	18,6	35	20,8	86,2*

*Summan uppgår inte till 100 procent eftersom terminsbetyg inte angetts på alla inskickade elevlösningar/blanketter.

Svenska

Tabell 1 visar att elever som följer kursplanen i svenska generellt presterar bäst i delprov A följt av delprov B1–B2, och därefter delprov C1–C2. Om man ser till skillnader i resultat i delprov A mellan np 2022 och np 2019 har andelen A minskat med knappt 3 procentenheter medan E har ökat med drygt 3. Med tanke på skillnaderna i betygsutfall kan det inte uteslutas att delprov A np 2022 varit något svårare för elevgruppen än np 2019. Likartade skillnader har funnits även mellan tidigare prov och alltför långtgående slutsatser ska av det skälet inte dras.

I delprov B1–B2 uppgår andelen höga betygsnivåer (A, B och C) till knappt 50 % vilket är en lägre andel än i np 2019 (57 procent) och ungefär samma andel som i np 2020. Med anledning av Skolverkets krav på de nationella provens reliabilitet har ett behov av att höja svårighetsgraden något i delprov B1–B2 framkommit. Svårighetsgraden vad gäller texturval och uppgifter är tänkt att höjas något utan att det ska bli svårare att uppnå ett resultat som motsvarar betygsnivån E på delprovet. För att uppnå detta är det nödvändigt att arbeta aktivt med kravgränssättning för delprovet och exempelvis sänka poänggränsen för E.

För att få en uppfattning om hur en ökad svårighetsgrad slår i gruppen med en något mindre läsförmåga kan man undersöka E- och F-andelar. Andelen F i de olika provversionerna ligger relativt stabilt och rör sig mellan 9,5 procent (np 2019) och 10,9 procent (np 2022). Läsprovet tycks med andra ord ha blivit något men inte alarmerande mycket svårare för dessa elever. För E-nivån i läsprovet gäller att andelen har ökat sedan np 2019 med cirka 5 procentenheter till 17,1 procent. E-nivån för np 2022 i delprov C1–C2 var 25,1 procent, i sammanvägt provbetyg 20 procent samt i terminsbetyg ht -21 20,9 procent.

I de delprov som prövar elevernas skrivförmåga kan det vara av särskilt intresse att jämföra utfallet för delprov C1 (berättande text) mellan np 2020 och np 2022 då samma skrivuppgift återanvändes. För de flesta betygsnivåerna är skillnaderna inte större än cirka 1 procentenhet. En något större skillnad finns för nivå B där andelen minskat med 3 procentenheter i np 2022. Det är dock svårt att dra några direkta slutsatser av det

utfallet eftersom flera faktorer spelar in, till exempel bedömarvariation. Resultaten i np 2022 ger inte heller några tydliga indikationer på direkta effekter av pandemin.

En återkommande skillnad mellan delprov C1 och C2 är att en högre andel elever når höga betygsnivåer i delprov C2 än i C1, i exempelvis argumenterande och instruerande text. Det kan dels bero på att eleverna tycks ha lättare att lära sig hur man på ett tydligt sätt kan skapa god struktur i dessa texttyper, dels att skapa ett innehåll som motsvarar kraven för de högre betygsnivåerna. Skillnaden i andelen höga betygsnivåer (A, B och C) är cirka 10 procentenheter (C1: cirka 40 procent och C2: cirka 50 procent). Andelen elever som når D och E i delprov C1 är knappt 48 procent, medan det för C2 är drygt 40 procent. Andelen F för det sammanvägda delprovsbetyget ligger vanligen på ungefär samma nivå som den för C1.

För det sammanvägda delprovsbetyget i delprov C1–C2 gäller att andelen elever som når A är lägre än i de separata delproven. Detta förklaras av att inte samma elever når A i båda delproven, vilket i sin tur beror på att det är svårt för elever i åk 6 att bemästra alla de olika texttyper som ingår i kursplanen. De två skrivproven i åk 6 kan dock ge läraren information om elevernas kunskapsnivå beträffande olika texttyper, vilket kan vara värdefullt inför kommande undervisning.

Svenska som andraspråk

Jämförelser över tid är något svårare att göra för gruppen svenska som andraspråks elever då den är mer heterogen och kan fyllas på med nya elever efterhand. Eleverna presterar bäst i delprov A medan resultatnivåerna i delprov B1–B2 och C1–C2 är sinsemellan likartade även om andelen F är tydligt högst i delprov B1–B2. Om man ser till skillnader i resultat i delprovsbetyg i delprov A mellan np 2022 och np 2019 är skillnaderna små beträffande i princip alla betygsnivåer. Andelen E har dock ökat med cirka 3 procentenheter på bekostnad av andelen D.

Delprov B1–B2 är fortsatt det svåraste delprovet för elever som läser enligt kursplanen i svenska som andraspråk med en F-frekvens i np 2022 på 45 procent, vilket även är det genomsnittliga värdet för de senaste tre åren som proven genomförts. E nås av cirka 21 procent medan D och C samlar 30 procent av eleverna. A- och B-nivåerna har mycket låga andelar vilket varit fallet under de senaste åren även om nivån för B var drygt 6 procent i np 2019 och alltså därefter minskat i de senaste två proven. Det kan finnas flera orsaker till dessa resultat. Sammansättningen av uppgifter i delprov B har förändrats i utvecklingsarbetet mot ökad reliabilitet och ökad andel flervalsuppgifter, vilket kan ha påverkat utfallet. En annan möjlig anledning är att elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk gör samma prov som elever som följer kursplanen i svenska eftersom det inte finns några skillnader i kunskapskraven beträffande läsförståelse mellan de två ämnena. De nationella proven är vidare obligatoriska enligt Skolverkets anvisningar vilket kan leda till att elever som inte har kunskapsmässiga förutsättningar att klara av proven ändå genomför dem. Det gäller rimligen särskilt elever som räknas till kategorin ”nyanlända”. Eftersom provet ska ge stöd för betygssättning utifrån gällande kunskapskrav bland elever som har svenska som modersmål kommer det att få resultatmässiga konsekvenser för en del av eleverna som följer kursplanen i svenska som andraspråk.

I delprov C1, np 2022, uppgår andelen höga betygsnivåer (A, B och C) till 19,1 procent vilket är en ökning i jämförelse med np 2020 där andelen var 14,7 procent. Därtill har andelen F sänkts med cirka 5 procentenheter medan andelen E ligger relativt stabilt. Även för andraspråks eleverna är andelen höga betygsnivåer högre (28 procent) och F-andelen lägre (24 procent) i delprov C2 än i C1, vilket tyder på att svenska som andraspråks elever, i likhet med svenskelever, har något lättare att lösa sakprosuppgifter än berättande uppgifter. Sammanfattningsvis kan det också konstateras att skrivprovet är något lättare att klara av än läsprovet för gruppen.

Som jämförelse redovisas förutom betygsfördelningen på 2022 års prov också betygsfördelningarna i np 2019 och np 2020 nedan.

Tabell 2. Np 2019. Betygsfördelning samtliga delprov uppdelat på ämne och sammanvägt provbetyg np 2019 samt terminsbetyg ht 2018 i procent.

	A	B	C	D	E	F	Totalt
Svenska							
Delprov A	15,2	22	24,5	21,9	12	4,3	100
Delprov B1–B2	14,7	18,5	24,5	20,7	12	9,5	100
Delprov C1	7,1	11,7	19,9	24,8	22,3	14,2	100
Delprov C2	13,7	18,4	21,1	19,1	18	9,8	100
Delprov C1–C2	3,5	16,5	19,7	24,1	21,9	14,3	100
Sammanvägt provbetyg np 2019	4,2	19,2	27	26,6	15,5	7	100
Terminsbetyg ht 18	3,1	14,1	23,3	27	19,4	5,9	92,8*
Svenska som andraspråk							
Delprov A	4	10,3	19,4	24,2	29,4	12,7	100
Delprov B1–B2	2,2	6,4	12,4	21,4	18,8	38,7	100
Delprov C1	2,6	2,8	12,2	16,5	32,9	32,9	100
Delprov C2	5,1	9,8	15,1	18,9	28,5	22,6	100
Delprov C1–C2	1,3	4,5	10,3	21,9	29,7	32,4	100
Sammanvägt provbetyg np 2019	0,4	4,5	12,6	24,8	31,2	26,5	100
Terminsbetyg ht 18	0,6	2,6	10	20,2	34,6	23,8	91,8*

*) Summan uppgår inte till 100 procent eftersom terminsbetyg inte angetts på alla inskickade elevlösningar/blanketter.

Tabell 3. Np 2020. Betygsfördelning samtliga delprov uppdelat på ämne och sammanvägt provbetyg np 2020 samt terminsbetyg ht 2019 i procent.

	A	B	C	D	E	F	Totalt
Svenska							
Delprov A	14	23,4	28	17,5	12,3	4,8	100
Delprov B1–B2	13,8	17,9	17,6	19,7	20,8	10,2	100
Delprov C1	7,3	13,9	20,5	20,8	26,5	10,9	100
Delprov C2	12,2	13,8	21,1	21,8	23,3	7,9	100
Delprov C1–C2	4,9	12,4	19,6	25	26,9	11,2	100
Sammanvägt provbetyg np 2020	6,2	17	22,6	26,4	21	6,9	100
Terminsbetyg ht 19	3,5	12,9	25,5	24,8	21,9	3,2	91,8*
Svenska som andraspråk							
Delprov A	5	9,6	18,8	20,4	30	16,2	100
Delprov B1–B2	1,1	1,6	11	11,9	22,4	52	100
Delprov C1	0,9	1,9	11,9	17,8	35,4	32,1	100
Delprov C2	1,6	6,1	14,7	15	32,7	29,9	100
Delprov C1–C2	0,5	2,6	9,5	19,5	34	34	100
Sammanvägt provbetyg np 2020	0,2	2,5	11,3	18,2	34,7	33,1	100
Terminsbetyg ht 19	0	2,2	9,3	18,5	32,2	28,4	90,6*

*) Summan uppgår inte till 100 procent eftersom terminsbetyg inte angetts på alla inskickade elevlösningar/blanketter.

Jämförelser över tid

Tabell 4 nedan visar hur elever som läser ämnet svenska presterar uttryckt i meritpoäng. Meritpoängen uttrycker ett medelvärde av den meritpoäng respektive betyg ger (F = 0, E = 10, D = 12,5, C = 15, B = 17,5, A = 20). Meritpoängen ger en bild av hur eleverna har lyckats med det nationella provet från 2013-2022 (2021 ställdes det nationella provet in på grund av pandemin), det vill säga de år då delprovsbetyg och sammanvägt provbetyg har satts. 2022 års prov avviker inte i någon högre grad från tidigare prov beträffande meritpoäng.

Tabell 4. Delprovsbetyg i svenska uttryckta i meritpoäng, jämförelser över tid.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2022
Delprovsbetyg A: tala	14,0	14,5	14,3	14,3	14,4	14,7	14,5	14,5	14,3
Delprovsbetyg B1 och B2: läsa	13,9	15,2	14,5	14,6	13,5	14,9	13,2	13,1	12,9
Delprovsbetyg C1: skriva	11,4*	12,6	11,6	12,0	11,5	12,3	11,8	12,2	12,0
Delprovsbetyg C2: skriva	11,4*	12,7	12,8	11,8	12,5	12,5	13,3	13,1	13,1
Sammanvägt provbetyg	13,1	13,8	13,4	13,3	13,0	13,6	13,2	13,0	12,9

*) 2013 redovisades bara ett betyg för skriftlig förmåga

Tabell 5 nedan visar hur elever som läser ämnet svenska som andraspråk presterar uttryckt i meritpoäng. Skillnaderna mellan olika provår är större i ämnet svenska som andraspråk, vilket kan förklaras med att gruppen är mer heterogen än den i svenska. Gruppen kan även fyllas på med nya elever under hela skolgången medan gruppen elever som följer kursplanen i svenska till stor del fylls på en gång för alla i årskurs 1. Generellt har värdena för np 2022 gått ner något i jämförelse med np 2019 men upp i jämförelse med np 2020.

Tabell 5. Delprovsbetyg i svenska som andraspråk uttryckta i meritpoäng, jämförelser över tid.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2022
Delprovsbetyg A: tala	11,5	11,3	11,6	11,3	10,9	11,32	11,5	11,0	11,4
Delprovsbetyg B1 och B2: läsa	8,3	9,4	10,2	7,9	7,0	8,66	8,0	5,8	6,8
Delprovsbetyg C1: skriva	7,2*	8,9	8,1	7,8	7,2	8,30	8,2	8,0	8,9
Delprovsbetyg C2: skriva	7,2*	9,1	10,0	7,3	8,7	9,01	10,2	8,7	9,8
Sammanvägt provbetyg	8,7	9,3	9,7	8,4	7,9	9,03	9,0	7,9	8,7

*) 2013 redovisades bara ett betyg för skriftlig förmåga.

Lärarenkät – resultat med kommentarer

Provet som helhet

Lärarna är generellt sett nöjda med 2022 års nationella prov i årskurs 6. Andelen lärare som instämmer helt eller till stor del i att provet som helhet är bra är 94 procent vilket är ett något bättre utfall i jämförelse med np 2019. Ett annat viktigt mått gäller i vilken utsträckning provet är ett stöd för betygssättningen. 96 procent av lärarna tycker att provet fungerar som ett stöd i stor eller ganska stor utsträckning. 3 procent menar att provet till viss del är ett stöd för betygssättningen medan 1 procent menar att det inte alls är ett stöd. Resultaten avviker inte från tidigare prov.

En majoritet av lärarna, 56 procent, uppger att eleverna reagerade positivt på provet vilket är i linje med tidigare år. Av enkätsvaren framgår det att delprov B1–B2 har varit mest utmanande för eleverna samt att det funnits elever, särskilt i svenska som andraspråk, som har haft svårt att hinna med att läsa texterna i delprov B1. Dessa kommentarer går i linje med dels resultat, dels resonemang som förts ovan gällande svårighetsgraden i delprov B1–B2 för svenska som andraspråkeleverna.

En tydlig majoritet av lärarna menar att tiden räckt till eller i stort sett räckt till för genomförandet av de olika delproven. I år har procentuellt fler lärare – i jämförelse med år 2019 – svarat att tiden räcker till för samtliga delprov. För 2019 års prov ansåg mellan 51–81 procent av att tiden räckte till för de olika delproven; för årets prov ansåg mellan 65–85 procent av lärarna att tiden räckte till. Främst är det delprov C1 och C2 med en ökning på 19 procentenheter respektive 11 procentenheter som utmärker sig i en jämförelse med år 2019. En av orsakerna till att eleverna hinner med delprov C1–C2 på ett bättre sätt kan vara provgruppens arbete med att göra skrivuppgifterna mer överskådliga och lättillgängliga, vilket skulle kunna leda till att eleverna kommer igång med skrivandet snabbare, och därmed också i högre utsträckning känner att de hinner med att avsluta texten i tid. Det kan konstateras att det även fortsatt är en liten andel lärare som anser att tiden *inte* räckt till för de olika delproven.

Delprov A: muntlig framställning

Lärarna har fortsatt en övervägande positiv bild av delprov A. 98 procent av lärarna menade att de båda momenten, redogörelse och samtal, fungerade bra eller ganska bra. Viss kritik framförs mot att temat i redogörelseuppgiften var för brett och att det ledde till svårigheter att komma på något att prata om för vissa elever. Ett relativt brett ämne kan få sådana konsekvenser men sannolikt skapar ett alltför smalt ämne i ännu högre grad den typen av problem. Ett något bredare ämne kan också ha den fördelen att det ger fler elever chansen att visa vad de kan.

Den kritik som framförs mot samtalsmomentet handlar i hög grad om de praktiska delarna, till exempel att sätta samman grupper så att inte vissa elever missgynnas. I detta avseende har lärarna frihet att utforma grupperna så att det skapar så goda förutsättningar för samtal som möjligt. Det framstår som det bästa sättet att uppnå målet då lärarna har bäst kännedom om eleverna i klassen. Det är inte heller givet att en elev presterar på ett visst sätt bara på grund av grupp sammansättningen. Det är lika troligt att prestationen den dagen och utifrån den givna uppgiften faktiskt visar elevens förmåga. Resultatet på det nationella provet ska särskilt beaktas men det ska inte vara det enda underlaget för lärarens betygssättning. Om läraren misstänker att en elev, av något skäl, har underpresterat på det nationella provet bör hen få nya möjligheter att visa sin förmåga.

Bedömningsunderlagen till delprov A får överlag positiva kommentarer av lärarna. Drygt 70 procent anser att de varit ett stöd i bedömningen av elevernas lösningar. Andelen lärare som bekräftar att även övriga bedömningsanvisningar varit till stöd har ökat något i jämförelse med tidigare år vilket är glädjande. Nytt stöd för bedömningen, i form av videoinspelningar av elevprestationer på olika nivåer, vilket efterlyses av en del lärare, kommer att lanseras i och med np 2024.

Delprov B1 och B2: läsförståelse

När det gäller genomförandet av delprov B1 och B2 anser 84 procent att det fungerade bra, 15 procent att det fungerade ganska bra och 1 procent att det fungerade mindre bra. Drygt 80 procent av lärarna anser vidare att bedömningsanvisningarna för läsproven gett det stöd de behöver, och 15 procent att de i stort sett gjort det. Dessa siffror överensstämmer väl med 2019 års resultat. Provggruppen har under de senaste åren arbetat kontinuerligt med att förbättra bedömningsunderlaget för delprov B1–B2, till exempel beträffande utformning av svarskrav och urval av representativa elevlösningar på både poänggivande och icke poänggivande nivå.

Lärarna är något mer positiva till årets läsprovstexter än de var 2019 vilket framkommer genom att en högre andel lärare menar att texterna var välvalda. Lärarna anser vidare att sammansättningen av texterna är genomtänkt. Enkäten innehåller kommentarer om att texterna generellt var svårare i årets prov än tidigare år. Att texterna uppfattas som svårare följer naturligt på att sammansättningen av läsprovet bör innehålla också svåra uppgifter för att pröva läsförståelse på ett reliabelt sätt. De flesta lärare är även nöjda med texthäftets layout och över 70 procent menar att texthäftet är tilltalande.

Delprov C1 och C2: skriftlig förmåga

I delprov C1 skriver eleverna en berättande text. Lärarna är positiva till skrivuppgiften och 74 procent menar att den fungerat bra, 24 procent att den fungerat ganska bra, och 2 procent att den fungerat mindre bra. För delprov C2 är resultaten likartade. Detta är ett bättre resultat i jämförelse med 2019 års prov. Lärarna kommenterar att skrivuppgifternas teman var välvalda och elevnära. Ett annat skäl till att skrivuppgifterna fungerat väl kan vara en ökad tydlighet i skrivuppgiftens struktur och upplägg.

Bedömningsunderlagen för delprov C1–C2 får fortsatt goda omdömen av lärarna. Mest nöjda är lärarna med beskrivningarna av uppgifterna som anses ge ett bra stöd för bedömning av 86 procent för både delprov C1 och C2. Cirka 80 procent av lärarna anser att bedömningsmatriserna för båda delproven ger ett gott stöd för bedömningen. Att beskrivningen av uppgiften får ett sådant starkt stöd från lärarna är intressant. En

anledning till detta kan vara att den ger lärarna generell information om hur skrivuppgiften kan lösas men också sammanfattande avsnitt om hur exempelvis elevtexternas innehåll och struktur kan se ut. Även exempel på bedömda elevtexter med tillhörande kommentarer anser majoriteten av lärarna ger ett gott stöd. Mellan 65 och 70 procent menar att de ger ett bra stöd för bedömningen av delprov C1–C2. Ett återkommande önskemål är fler exempel på bedömda elevlösningar särskilt på E- och F-nivå. Provgruppens uppdrag är att visa elevtexter på alla betygsnivåer och i nuvarande form finns inte utrymme att visa fler exempel.

Anpassningar för elever med funktionsnedsättningar

Cirka 80 procent av lärarna anser att de fått tillräckligt stöd i frågor gällande anpassning. En återkommande kommentar, även om den blivit något mindre vanlig, är att elever i det nationella provet borde få tillgång till samma anpassningar som de har i ordinarie undervisning, till exempel uppläst text för delprov B1 och B2. Då provet i läsförståelse syftar till att pröva elevernas förmåga att själva kunna läsa och förstå berättande text och sakprosatext, genom att såväl avkodning som förståelse används, är det inte möjligt att eleven exempelvis skulle få lyssna på texterna. Om det finns särskilda skäl till att en elev inte ska genomföra provet så ger Skolverket stöd för beslut att undanta en elev från provet, eller anpassa provet på ett sådant sätt så att syftet inte längre prövas. I det senare fallet rapporteras inte resultatet in. Detta löser inte hur man på sikt ska hjälpa alla elever fram till läsning, men ger däremot elever med svåra funktionsnedsättningar en möjlighet att prövas i en annan kontext.

Svenska som andraspråk och provets genomförande för nyanlända

Genomförandet för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk har gått bra eller ganska bra för 90 procent av eleverna, vilket är en viss förbättring jämfört med 2019 års prov (82 procent). I lärarnas kommentarer finns dock bland annat synpunkter om att provet innehåller långa texter, vilket de anser blir problematiskt för denna elevgrupp. En annan synpunkt är att texter som ingår i delprov B1–B2 borde anpassas för elever som läser svenska som andraspråk. (Se provgruppens kommentarer under rubriken Provresultat med kommentarer: Svenska som andraspråk.)

Övriga synpunkter

En del lärare menar att det är problematiskt att provbetyget sammanställs genom att delprovsbetygen räknas samman, eftersom det skiljer sig från hur terminsbetyg sätts. Sammanställningen till ett provbetyg skiljer sig från betygssättning vid terminens slut på olika sätt. Det nationella provet genomförs exempelvis vid enstaka tillfällen och elevens resultat kan därför ha påverkats av tillfälligheter eller yttre omständigheter. Den typen av hänsyn behöver inte tas vid betygssättningen där läraren har ett ställning till allt eleven har presterat under en termin. Bedömningen påverkas alltså inte av tillfälligheter eftersom eleven har haft flera möjligheter att visa vad hen kan prestera i en given förmåga. Av ovanstående skäl är det rimligt att sammanvägningen till ett provbetyg delvis följer andra principer än de som gäller vid betygssättningen.

I enkäten framkommer även ett intresse för digitala nationella prov vilket bland annat visar sig i att lärarna vill delta i digitala utprövningar av nationella prov. Bland kommentarerna märks också att det finns en nyfikenhet inför de digitala utprövningarna, även bland de lärare som inte kan delta, till exempel på grund av att skolan inte har pålitliga tekniska resurser ännu. Provgruppen arbetar med utvecklingen av digitala prov, inklusive digitala utprövningar. Digitala nationella prov ska enligt Skolverkets plan genomföras i årskurs 6 från och med vårterminen 2025.

Avslutning

Sammanfattningsvis befinner sig resultaten på 2022 års nationella prov på en stabil nivå vid en jämförelse med np 2019, och endast små skillnader i de sammanvägda provbetygen noteras för elever som följer kursplanen i svenska. Resultaten för delprov B1–B2 är på en nivå som är jämförbar med np 2019 även om de höga betygsandelarna gått ner något. Nivåerna ligger i linje med exempelvis motsvarande nivåer för delprov C1–C2. Resultaten för svenska som andraspråkseleverna ligger även de på en relativt stabil nivå i jämförelse med tidigare prov och skillnaderna i sammanvägt provbetyg är små i jämförelse med np 2019, även om andelen F i delprov B1–B2 ökat något jämfört med np 2019.

2022 års prov har mottagits väl och andelen lärare som menar att provet som helhet är bra har ökat något i jämförelse med np 2019. En större andel av lärarna än i np 2019 skattar provets texter som välvalda men också något svårare än tidigare års texter. En majoritet av lärarna menar vidare att det nationella provet utgör ett gott stöd för betygssättningen vilket är viktigt med tanke på de nationella provens roll i det avseendet.

Till sist vill provgruppen tacka alla engagerade lärare för synpunkter och frågor som kommit in till oss via lärarenkäten, e-post och telefonsamtal. Denna återkoppling tas till vara och hjälper oss att utveckla de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6.